

821.163.3:821.512.161(062)(049.3)
821.512.161:821.163.3(062)(049.3)
930.85(497.7:560)(062)(049.3)

Билјана Јоновска Стефковска

**КОН ЗБОРНИКОТ ИНТЕРКУЛТУРНИ ДИЈАЛОЗИ ВО
КОНТЕКСТ НА МАКЕДОНСКО-ТУРСКИТЕ КНИЖЕВНИ ВРСКИ
(Институт за македонска литература во Скопје, 2024)**

Зборникот на научни трудови „Интеркултурни дијалози во контекст на македонско-турските книжевни врски“ уреден од страна на проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ, проф. д-р Соња Стојменска-Елзесер и проф. д-р Емине Инанир е објавен во 2024 година во издание на Институтот за македонска литература во Скопје. Составен е од трудови презентирани на меѓународниот симпозиум под истиот наслов што се одржа на Истанбулскиот универзитет од 6 до 7 ноември 2023 година. Зборникот на трудови е вреден придонес за македонската и за турската книжевност. Трудовите даваат влог во истражувањето и популаризацијата на македонско-турските културни проникнувања.

Зборникот започнува со предговорот подготвен од уредниците на три јазици – македонски, турски и англиски, потоа следат поздравните обраќања на проф. д-р Емине Инанир – раководителка на Катедрата за словенски јазици и литература при Факултетот за литература, Истанбулски универзитет, проф. д-р Маја Јакимовска-Тошиќ – раководителка на проектот „Интеркултурни дијалози во контекст на македонско-турските книжевни врски“, проф. д-р Наташа Аврамовска – директорка на Институтот за македонска литература при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје и проф. д-р Сефтап Кадиоглу – декан на Факултетот за литература при Истанбулскиот универзитет.

Илија Велев во својот труд „Ориенталното турско ракописно наследство во Националната и универзитетска библиотека 'Св. Климент

Охридски‘ во Скопје (македонско-турски интеркултурен дијалог како традиција и современост)“ го истражува зачуваното ориентално ракописно наследство (датирано во периодот помеѓу XII и XIX век) на персиски, арапски и на османлискотурски јазик во Македонија, како културолошки извор и сведоштво за проследување на македонско-турскиот интеркултурен дијалог. Посебен интерес е посветен на ориенталните ракописи што се чуваат во Националната и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“ во Скопје, односно „Збирката ориенталистика“, во која постојат три фондови со околу 2600 арапски ракописи, повеќе од 1100 османлискотурски ракописи и околу 120 персиски ракописи.

За апокрифниот расказ за „Прекрасниот Јосиф“ согледан во турскиот фолклор низ легендите за Јусуф и Зелиха, апокрифниот расказ за Аврам и Исак и крвната жртва (курбанот), циклусот раскази за Давид и Соломон, повеста „Премудриот Акир“, средновековниот расказ „Дванаесетте сонови на царот Шакиш“ и сл. пишува Маја Јакимовска-Тошиќ во својот труд „Ориенталните мотивски слоеви и нивната преобразба во македонската средновековна проза“.

Во трудот „Промислување на концептот ‘македонско-турски книжевни врски‘ низ призмата на културолошката теорија“ авторката Ширин Туфан ја нагласува важноста за поттикнување на културниот дијалог меѓу македонската и турската литература. Смета дека со промовирање преводи и ширење на литературните дела меѓу двата јазика може да се поттикне поинтензивен меѓукултурен дијалог.

Турското кафе е симбол на солидарноста, пријателството и заедничката култура на балканските народи. За поимот „кафе“ како јазична, литературна и културна појава пишуваат Емине Инанир, Лидија Тантуровска и Зоја Шенгудер во трудот под наслов „Кафето – заедничка алка во македонско-турските дијалози“.

Темата Скопје во поезијата отсекогаш била инспиративна тема што го привлекувала вниманието на писателите. Мумин Алиов во својот труд „Компаративна анализа на песните ‘Изгубениот град‘ од Јахја Кемал и ‘Скопје‘ од Блаже Конески“, пишува за различните емотивни перспективи и толкувања на Скопје во песните на овие два автора.

За ликот и делото на турскиот поет Фазил Хисни Дагларца, за рецепцијата на неговата поезија во македонската култура преку низа препеви и добивањето на престижниот „Златен венец“ на Струшките вечери на

поезијата во 1974 година, пишува Соња Стојменска-Елзесер во својот труд „Приемот на поезијата на турскиот поет Фазил Хисни Дагларџа во македонската културна средина“.

За судбината на Ибн Пајко, чиешто име се памети и по името на градската населба Пајко Маало во Скопје, пишува Наташа Аврамовска во текстот „На крстопат: романот 'Вежби за Ибн Пајко' од Оливера Николова“. Романот проткајува три наративни нишки што се спојуваат во Старата скопска чаршија, како средиште на средбата на култури.

Трудот на Озлем Курт на тема „Културни преплетувања: турцизмите во романот 'Папокот на светот' од Венко Андоновски“ има за цел да ги нагласи интерференциите меѓу македонскиот и турскиот јазик, анализирани врз подлогата на уметничката проза на Андоновски.

Јасмина Мојсиева-Гушева во трудот „Постмодернистички полов идентитет во рамките на македонското и турското општество (врз примери од романите 'Ноќта на зелената самовила' од Ајфер Тунч и 'Пеперутка' од Сашо Тасевски)“ пишува за сè уште неизменетиот однос на средината за еманципацијата на жената, и во македонското, и во турското современо општество. Двете протагонистки во романите, според неа се имагинарни примери за состојбите во кои можат да се најдат жените во процесите на транзицијата од патријархалните во таканаречените „постмодернистички“ општества.

За творештвото на турската писателка Сафие Ерол, која потекнува од семејство доселено од Македонија во Едрене, пишува Џемиле Одункиран во својот труд „Румелија како место на меморија во фикционалните текстови на Сафие Ерол“. Доминантна точка во делата на Сафие Ерол е Румелија – најголемата провинција во Отоманската Империја, а нејзиното воодушевување од румелиската култура има влијание врз целиот нејзин процес на книжевно создавање.

Во трудот „Публикации на македонските учебникари во цариградските гласници во XIX век“ Марина Цветаноска пишува за значењето на Цариград како културен центар за македонските преродбеници во XIX век. Во тој период Цариград претставувал печатарски центар за македонските културни дејци, особено учебникарите имале развиено жива издавачка дејност на македонски учебници.

Фатих Одункиран во трудот „Деца на Македонија: мевлеви поети“ става акцент на мевлеви поетите кои израснале во Македонија. Се

анализираат нивните односи со другите поети од османлискиот период. Со откривање на нивниот идентитет се покажува блискоста помеѓу меѓу турската и македонската култура.

За мистериозната љубовна приказна за турскиот султан Бајазит I и српската принцеза Оливера пишува Билјана Јоновска Стефковска, во својот труд „Балкански културни проникнувања низ призмата на романот 'Бајазит и Оливера' од Драги Михајловски“. Историските настани опишани во романот го поврзуваат целиот балкански простор, се откриваат финесите на отоманските обичаи и начини на живот, се испреплетуваат судбините на главните ликови.

Зборникот е исклучително значаен заради истражување и понатамошно развивање на македонско-турските книжевни врски, преку одржување континуирана плодотворна соработка помеѓу Институтот за македонска литература и Истанбулскиот универзитет, што се реализира низ заеднички симпозиуми и зборници. Зборникот осветлува теми од книжеvnата историја, но и низа современи проблемски подрачја, и тоа не само од доменот на книжеvnоста, туку и пошироко, од областа на културата и секојдневието на македонскиот и турскиот народ. Иако во основа е базиран врз споредбена методологија, зборникот нуди различни пристапи и опфаќа широк дијапазон на теми и книжевни дела. Сето тоа придонесува да го вреднуваме овој зборник како значаен прилог кон развојот на македонско-турскиот културен дијалог и неговото релевантно и продлабочено академско проследување.